

Kanonizált hangzattal

Szabó T. Anna, Tóth Krisztina, Varró Dániel: *Kerge ABC*

Az utóbbi években számos olyan gyerekeknek szóló verskötet jelent meg, amelyek műfaji és tematikus értelemben is a „mai” igényekhez igazodnak. Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Szabó Lőrinc nagyhatású, klasszikusnak mondott gyerekversei-

hez képest a legnagyobb változást az jelenti, hogy a „friss” gyerekirodalom sem tematikus, sem nyelvi szempontból nem tart távolságot a célközönséggel. A gyereket érintő problémák, rejtélyek, titkok az ő nyelvi és motivikus kódjai segítségével jelennek meg a szövegekben, ez pedig egy autentikus kortárs poétikai keretbe illeszkedik: a legújabb gyerekvers-könyvek szerzői ún. „felnőtt” kanonizált költők, akik nemcsak mintegy „kitekintenek” a gyerekirodalomra, hanem újra-meg újra visszatérnek hozzá. A gyerekirodalom így nem elzárt kis szigetként, hanem a kortárs költészettel állandó dialógusban álló, sok esetben épp ezért a felnőtt olvasóra is számot tartó művekben léteznek.

Ez jellemzi a *Kerge ABC* című, Szabó T. Anna, Tóth Krisztina és Varró Dániel állatverseit tartalmazó kötetet is, amely közelebről rokonságot mutat a legújabb, gyerekeknek szánt, kortárs költők és illusztrátorok munkáiból válogatott könyvekkel, mint például a *Friss tinta!* (Pagony-Csimota, 2005) és a *Formák a tubusból* (Csimota, 2004). Emellett megszólítja a játékos-verses oktatókönyvek hagyományát, amelyen a mai

gyerekek szülei, nagyszülei nőttek fel, és amelynek legkarakteresebb darabja a *Zengő ABC*. Itt is olyan rövid versekről van szó, amelyek számba veszik az ábécé betűit, egyfajta pedagógiai célzattal, ám szórakoztatnak is, és – ahogy erre a hátoldalon az

ajánlás figyelmeztet – nemcsak a családi, hanem az óvodás és iskolás tevékenységekben is hasznos eszközzé válhatnak. De míg ez utóbbi versei többnyire a népies költészetbe integrálhatóak, és rendkívül sokat bíznak a hangzósságra, és a felnőtt olvasó számára talán kevesebb meglepetéssel szolgálnak; addig a *Kerge ABC* szövegeiből egy rendhagyó állathatározó áll össze, amely egyúttal termékeny módon alkalmazza a Romhányi-féle állatvers-hagyományt is.

A kötetben A-tól Zs-ig minden betűhöz egy-egy állat tartozik, amelyek háziállatok (cica, tyúk) és egzotikus lények (dzseláda, impala) egyaránt lehetnek, sőt olykor kitalált figurák is szerepelnek (üregér, xinxis). Az állatok leírása/azonosítása olykor a felnőtt olvasóra való kikacsintással történik, emellett poétikailag is összetett, hiszen három különböző poétikai világ adja a kötet alaphangját. A versek egy része alkalmazza a népies kódokat. Például Szabó T. Anna két versében a mondókajelleg és a szókincs is ezt az irányt jelzi: „Tarka cica, ide figyelj, kössünk üzletet! / Te adod a törleszkedést, én meg a tejet!” (C)

És „Pörög-forog róka-rokka, / készül már a rokolya, csodálja majd Rézi Róka / ismerőse, rokona.” (R) Ugyanígy Tóth Krisztina éjjeli lepkéjét is ritmikusan mondogathatjuk, kántálhatjuk, mintegy követve az éjjeli lepke röptét: „Éjjeli lepke, / hallom a szárnyad, / körbepüld / esti szobámat.” Más szövegek a *Zengő ABC* hangzatos, díszített megszólalásaihoz állnak közel: „Csacsi, csacsi, dehogy vagy buta, / szürke rajtad a bársonyruha, / csillagszemedben kerek a világ, / csupa csoda és csupa csacsi-ság.” (CS, Tóth Krisztina)

A versek egy nagyobb csoportja pedig sokkal inkább az aktuális kódokra, a hétköznapiokból vett elemekre helyezi a hangsúlyt, vagyis ezek a szövegek azért humorosak, és közeli a gyerek számára, mert az általa használt, ismert kifejezéseket szerepeltetik. Ezek poétikailag is merészebbek, sokszor kínrímeket szerepeltetnek, a nonszensz költészet hagyományát idézik, a svéd gyerekversekre is utalnak időnként. A Varró Dániel lírájára egyébként is jellemző játékosság, a szleng és a mai kamaszos utalásrendszer a *Kerge ABC* számos versében is feltűnik: „Szemtelen a darázs picit, / üdítődbe beleszik. / Ha szörp, ha dzsúz, ha fanta... / Komoly gond ez nyaranta.” (D) Az állatok egyébként is számos hasonló, hétköznapi szituációban szerepelnek. A nyúl répafigyaltot nyalogat, az elefánt cipőboltba jár, az impala lumpol, a víziló nem mos fogat, a jaguár mindent kidumál, az oroszlán sörénye összekócolódik. A szövegek olykor szólásokra, szófordulatokra játszanak rá (pl. a kutya vacsorájára a [q]), vagy a többjelentésű szavak adta lehetőségeket használják ki (a „nyakaska” szó kétféle értelmezhetősége a *Z(siráf)* esetében). Emellett vannak olyan szövegek is, amelyek – persze vidám, könnyed formában, ám a problémát nem bagatellizálva – a gyerek

„sorskérdéseit” helyezik a középpontba (pl. „Kicsi kecske fut mekegve / hogy az anyját megkeresse” (K, Tóth Krisztina)), ezek a gyerek élményvilágának, problémamegoldó képességének szempontjából játszanak fontos szerepet.

A szövegek értelmezésében, illetve a gyerek-szülő, gyerek-pedagógus tevékenységben rendkívül fontos szerepet játszanak az illusztrációk, amelyeket kortárs képzőművészek készítettek (Gyöngyösi Adrienn, Kárpáti Tibor, Nagy Diána, Paulovkin Boglárka, Takács Mari, Szolnoki Beatrix). A fotótól kezdve a máshonnan beemelt illusztrációig számtalan technika, izgalmas, ötletes megoldás szerepel a könyvben, művészi-en kidolgozott festményeket/rajzokat, és absztrakt képeket egyaránt találunk. Az illusztrációk többnyire megmutatják az állatot, amelyről szó van, ennek egy rendhagyó példája a Q, ahol maga a betű szerepel illusztrációként: „Kövér kutya hátulról a Q / mintha ülne, olyan alakú. / Van farka, de nem csóválja, / nem jött meg a vacsorája.” (Tóth Krisztina, Kárpáti Tibor) Más részük azonban alakítja, árnyalja a vers értelmezését, továbbgondolásra készíti. Ez történik a P esetében: a versben a polip sokallja nyolc karját („Négy kar vakarja a polip / fejét, mikor gondolkodik. / Azon tűnődött szegény el, / mit tegyen a másik négygel?” (Varró Dániel)). A képen a polip sematikus rajza mellett a karokat számláló matematikai egyenletek szerepelnek, vagyis itt a gyerek mindennapos iskolai megmérettetése felé tágl az értelmezés (Nagy Diána illusztrációja).

A *Kerge ABC* izgalmas poétikai és vizuális megoldásokat tartalmazó kötet, remek olvasmány és egyben hiánypótló kiadvány, korszerű ábécéskönyv a legkisebbek számára.

(Magvető, Budapest, 2008)